

Studnický masopust. Fenomén lidových tradic a obyčejů pořádaných každým rokem na Českomoravské vrchovině. Podle etnografů z Národního muzea zůstaly masopustní obchůzky, vostatky, dlouho nepovšimnuty, ačkoli se konaly pravidelně a bez přerušení v obcích kolem Hlinska, především pak ve Studnicích, Košinově, Zalíbeném, Hamrech a Vortové.

Profesor Ludvík Baran odhaduje, že se tato lokální kultura udržuje 200 – 250 let. Masopust v těchto obcích představuje velké pouliční divadlo, kterého se zúčastňují nejen aktéři v maskách, ale také vesničané a přihlížející diváci. Nejobdivovanější jsou na masopustních figurách jejich kroje a masky. Jedny z nejkrásnějších je možno spatřit každoročně ve Studnicích u Hlinska při tradiční masopustní obchůzce.

Kroje, masky a rituály se za dlouhá léta prakticky nezměnily. Změnili se pouze aktéři, kteří pečlivě udržují místní tradice. Některé masky se v rodině předávají z otce na syna, jiné se každoročně opravují nebo obnovují, vždy výhradně mladí chlapani a muži. Masopustní průvod představuje skupina hezkých /červených/ maškar – laufr, 4 turci a žena, dále skupina černých /škarých/ maškar, kam se řadí kobyly, rasové, kominíci, slamění, židi a někdy medvěd s medvěďákem.

Čtveřici „turků“ představují mladí svobodní chlapci, dříve regruti. Dva jsou oblečeni v modrém, dva v červeném kostýmu. Na hlavách mají vysoké, válcovité čepice v horní části červené nebo modré, ve spodní zlatavé či stříbřité.

Dole jsou čepice zakončené „pusinkou“ červenobílou nebo modrobílou. Nahoře pak mají věneček opatřený barevnými růžičkami a květinovou hlavicí s převládající červenou nebo modrou barvou. Pod horním věnečkem je sada barevných pentlí, které sahají do tří čtvrtin délky čepice.

Oblečení jsou do modrých nebo červených halen a kalhot. Na nohou černé boty a kožené kamaše pod kolena.

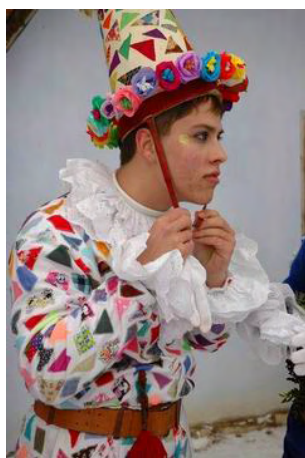
V pase hnědý široký kožený pás, který drží kovový kyrys opatřený řetízky s medailemi, zdobený dvěma kokardami a svěží zelenou ratolestí. Za opaskem je připevněn bílý šátek, rukávy a nákrčník jsou ukončeny bílými krejzlíky.

Na rukách mají turci sněhobílé rukavičky a bílý kapesníček, kterým při tanci mávají.

Laufr nebo také **vostřížek** má na hlavě vysokou kuželovitou čepici, polepenou barevnými odstřížky látky různých barev vzorů a tvarů. Barevné pentle jsou podstatně kratší než pentle turků.

V horní části je opět květinová hlavice a dole zakončení věncem s růžičkami. Bílá kombinéza je stejně jako čepice pošita barevnými strakatými odstřížky, kterých by podle tradice mělo být 365, jako dní v roce.

Laufr má v pase kožený řemen vzadu opatřený zvonečkem, který se vyznačuje jasným a silným zvukem. V ruce má bič opatřený červeným štrápcem, na nohách polovysoké černé boty.

Žena má na hlavě černý polokulatý klobouk s červenou pentlí, vzadu ozdobený kyticí. Pod kloboukem je uvázaný šátek a černou kazajku zdobí bílý vyšívání krejzlík.

Na bílé naškrobené sukni má zástěru stejné barvy opatřenou krajkou a červenou šerpu s kokardou. Pod sukni pak spodničku s barevnými výšivkami.

Na nohách černé botky a červené punčochy. V ruce nese proutěný košík zdobený zelenou ratolestí.

Čepice kobyly je červené barvy, ze stran zploštělá, nahoře přechází do tvaru kohoutího hřebene. Po stranách je opatřena výraznými symboly koně a podkovy. Na spodní straně je ozdobena bohatým dvojitým věncem z barevných růžiček a textilních třásní.

Oblečení je červené barvy, nákrčník i rukávy jsou opatřeny bílými krejzlíky. Na těle nese zvláštní konstrukci tvořenou zřepředu hlavičkou okšírovaného koníka s hřívou a rolničkami, pod hlavičkou je síťovaná čabraka. Směrem dozadu pokračuje konstrukce rákosovým obloukem zakrytým žanylkovou pestrobarevnou dekou s třásněmi.

Na holeních má kobyla omotky ze stejného žanylkového materiálu, polovysoké boty jsou určeny k rychlému běhu a skákání. Obličej je namaskován červenou tělkou.

Ras, který doprovází kobylu má klobouk skromnější, červený, vzadu s bílou kožešinkou a lemem s růžičkami. Kohoutí peří na vrcholu klobouku směřuje vpřed, čelo klobouku je posázeno odznaky a po stranách jsou připevněny dva červené štrapce.

Oblečení rasa je bílé, kamizola s výložkami je vpředu opatřena medailemi, červenými štrapci a věncem vuřtů. Vzadu je velký symbol koně a lem se třásněmi. Bílé kalhoty jsou zepředu kryty zástěrou stejné barvy ozdobenou drobnou červenou šerpou.

Kalhoty mají na kolenách třásně, na nohách polovysoké boty a červené podkolenky. V jedné ruce má ras bič, v druhé ježovici, za pasem dřevěný řeznický nůž. V obličejí je nalíčen červenou barvou, na očích brýle s červenými obroučkami. Pod bradou červený šátek s bílými puntíky.

Kominík má na hlavě bílou lodičku opatřenou kytičkou a zeleným asparagem. Na pravé straně je ozdobena černým žebříčkem. Černá kamizola s bílými krejzlíky, knoflíky a štrápci má přes levé rameno přišitý bílý žebřík.

Na zádech pak dvoje hodiny, které ukazují čas počátku a konce masopustu. Černé kalhoty opatřené bílým páskem se sponou mají po stranách bílé lampasy a u kolen bílé štrápece. Na nohách bílé podkolenky a nízké botky, které umožňují rychlý pohyb.

V ruce nese kominické košťátko, obličej má nalíčen černou tělkou a na očích brýle s bílou obroučkou.

Pokrývku hlavy žida tvoří nízký klobouk opatřený kohoutím, bažantím nebo krocaním peřím, zdobený zředu odznaky a růžičkami. Po stranách v blízkosti uší je na každé straně střepec. Celý obličej kryje barevná, obvykle červená maska s otvory pro oči a ústa, nos bývá výrazný. Vousy a obočí jsou nalepeny z různých druhů kožešinek.

Základem oblečení je starý dlouhý kabát, burnus do půl lýtek, dole zakončený lemem a třásněmi z žanylky. Kabát je bohatě posít růžičkami, medailemi, odznaky, barevnými záplatami, velkými kapsami a na ramenech nezbytnými výložkami s třásněmi.

Přes rameno nese žid brašnu, kde má předměty vhodné k obchodování. Na nohách má černé polovysoké boty. V jedné ruce třímá bič, v druhé ježovici.

Slaměný – slamák nese na hlavě vysokou kuželovitou čepici, jejíž základ tvoří slaměný úplet zakončený nahoře třemi slaměnými copy. Ty jsou posázeny barevnými květy a ukončeny textilními střípky. Pod nimi je dvojitý věneček z růžiček, na který navazuje sada barevných pentlí. Samotný vrchol čepice tvoří květinová hlavice.

Spodní oblečení je černé a pozůstává z kamizoly a úzkých kalhot. Kamizola je opatřena bílým krajkovým nákrčnickem, stejně jsou zdobeny konce rukávů. Hlavní součástí obleku je však halena a suknice, obojí pletené z kvalitní žitné slámy. Celý úplet je posázen barevnými růžičkami.

U pasu má slaměný připevněnou nádobku s černou tělkou, přes rameno volský roh. Na nohách černé polovysoké boty a krátké bílé ponožky. V ruce nosí pletené slaměné dūtky s provázkovým práskacím zakončením. Obličej má nalíčen černou barvou.

Medvěd je celý oblečen v černohnědé huňaté kožešině. Kožešinová hlava ve tvaru i velikosti hlavy medvědí má dvě drobná očka a otevírací tlamu.

Medvěďář je oblečen v dlouhém kožešinovém kabátě, na hlavě klobouk s parukou a vousy. Na očích brýle s černými obroučkami, pod krkem červený šátek. Přes rameno má bubínek a brašnu. Medvěda vodí na řemínku.

Masopustem žije doslova celá vesnice. V zimě, brzy po Novém roce se místní omladina začne scházet v klubovně hasičského sboru. V příjemném prostředí pak připravuje masky pro červenou maškaru.

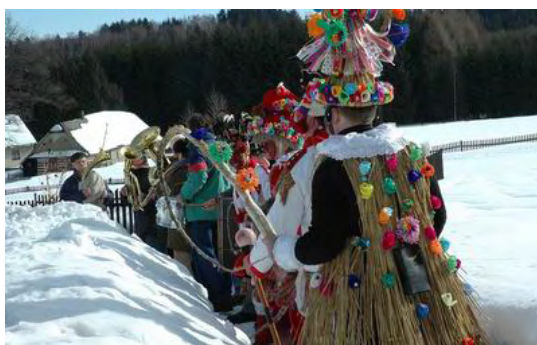
Mladí muži zhotovují konstrukce pro růžičkové věnečky a květinové hlavice určené k ozdobě čepic. Dívky pomáhají hlavně při šití barevných kokard a zelených ratolestí. Společně pak zhotovují stovky barevných krepových růžiček a dokončují detaily zdobení kostýmů.

Podle místní tradice mohou v masopustních maskách chodit výhradně muži. Přesto ženy a dívky průvod doprovázejí, pomáhají při líčení, oblékání, opravách a úpravách kostýmů.

Nejobtížnější je zhotovení masky slaměného. Na úpletu haleny a suknic z prvotřídní žitné slámy se podílejí nejzkušenější členové souboru. A čepice, ta je přímo výtvarným dílem.

Vlastní „vostatky“ začínají brzy zrána troubením slaměného. Ten zaduje na volský roh tolikrát, kolik bude v průvodu masek.

Masky se pak seřadí do barevného průvodu a s doprovodem dechovky se vydají do vsi. V čele kráčí laufr, do kterého je zavěšena žena. Za nimi pochoduje čtveřice turků následována muzikanty.

Za muzikou, s hlasitým práskáním bičí, krácejí černé maškary. V bujaré náladě poskakují kobyly, košťátky mávají kominíci a na konci průvodu se důstojně kývají slamění a židi.

Průvod projde celou obcí a zamíří ke starostce obce. Laufr poprosí o ouřední povolení k uspořádání staročeské maškary. Poníženou supliku předčítá z historického pergamenu, psanou ozdobným písmem a zdobenou ornamenty. Závěrem slibuje, že se maškara bude slušně chovati, žen a panen nebude tuze škádliti. Bude snad trochu pítí.

Na přednesenou prosbu paní starostka odpovídá tradiční větou: „Vaší žádosti budíž vyhověno. Výskejte a skákejte hodně vysoko, aby letos bohatá úroda byla!“

V zápětí následuje halasný výskot, hudba, zpěv, tanec a do rytmu práskání bičů. Paní starostka tančí s maskami sólo. Následuje občerstvení, sladké voňavé koblihy, chlebíčky a k tomu něco pro zahřátí. Maškara se loučí a odchází na obchůzku vesnicí

Do setmění musí maškary obejít více než sto usedlostí. První přicházejí k domovním dveřím laupř s ženou, aby se s majiteli dohodli, kterou písničku chtějí zahrát.

A tak hudba hraje, turci tančí, kominíci zkontrolují správnou funkci kamen, kouřovodů a komínů a kobyly hospodářům ušlapou hnůj.

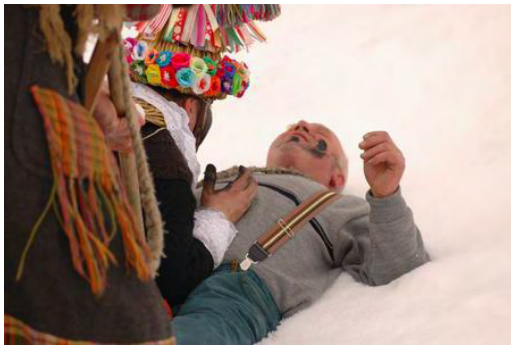

Ze slaměného suknice si hospodyňky ulomí několik stébel pro štěstí, aby se vyklubal dostatek housat a narostlo vysoké obilí. Rasové předvádějí své kobyly a nabízejí je k jarním zemědělským pracím.

Židi čile obchodují, nabízejí drobné zboží a veselé obrázky. Za úplatu ochotně oholí a ostříhají dřevěným náčiním. Černá maskara maže diváky na tváře červenou nebo černou tělkou a drzé kluky honí kominíci po cestách a mezích.

Známa děvčata s oblibou válí ve sněhu nejen kominíci, ale i slamění, rasové a kobyly. Nastává všeobecné a nespoutané veselí, které trvá do setmění, kdy průvod ukončí obchůzku u bývalé školy. Zde se pak uskuteční závěrečný rituál – porážení kobyly.

Soud a ortel nad bujnou a neposlušnou kobyloú vyřkne jeden ze židů, který vyjmenuje všechny její hříchy a provinění, aby ji v závěru své řeči odsoudil k smrti.

Kobyła, která stále pobíhá v kruhu svých pronásledovatelů se snaží uniknout, ale nakonec je dostižena, stržena na nosítka, kde jí ras přetne žílu.

Bezvládnou, na nosítkách od hnoje ležící kobyly, vyzvednou na ramena přítomní turci a za zvuku pohřebního marše ji odnášejí.

Kobyła však náhle obživne, vyskočí z nosítek, aby za všeobecného veselí a ryčné hudby odešla společně se všemi aktéry masopustu do hospody ke společné masopustní taneční zábavě.

Počátky masopustních obchůzek v obci Studnice sahají do druhé poloviny devatenáctého století. První písemná studie pochází z pera Václava Svobody, který v roce 1928 podrobně popsal maškary na Hlinecku.

Nejstarší dochovaná fotografie studnických vostatků byla pořízena před 76 lety. Zobrazuje čtveřici tančících turků s laufrem. V popředí, vedle vesnických muzikantů, stojí „žena“ s proutěným košíkem. Aktéři tančí před studnickou školou.

O třicet let později, pózuje fotografovi šestice červené maškary spolu se skupinou muzikantů. Kroje, masky, rituály stejné jako v roce 1930.

Píše se rok 1972. Na černobílé fotografii jsou opět aktéři červené „hezké“ maškary. Masky i kroje jsou beze změny.

Slamění ze stejného období sedmdesátých let minulého století. V popředí pózuje František Černý, který se stal legendou studnického masopustu.

V osmdesátých letech se o studnický masopustní soubor začali zajímat fotografové, filmaři a etnografové. Organizátoři obdrželi pozvání na festival do Strážnice, kde vystupovali celkem třikrát, v roce 1982, 1986 a 1988. V roce 1986 vystupoval soubor v Havlíčkově Brodě a v Telči.

V roce 1994 obdrželi Studničtí pozvání na mezinárodní přehlídku masopustních souborů do Prahy, kde předvedli velké pouliční divadlo, do kterého vtahovali přihlížející Pražany a diváky. Masky tančily Na Příkopě, u Prašné brány, na Staroměstském i Václavském náměstí.

Vyvrcholením bylo vystoupení v Obecním domě, za které se souboru dostalo bouřlivých ovací. O čtyři roky později se podobného vystoupení, tehdy v Lobkovickém paláci, zúčastnili znovu.

V červnu 1998 se soubor zúčastnil folklorního festivalu ve Světlé nad Sázavou a o dva roky později přišlo opětovné pozvání.

Studničtí byli též angažováni ke spolupráci na uměleckém dokumentu o hudebním skladateli Gustavu Mahlerovi.

Dokumentarista prof. Dr. Ludvík Baran a režisér Rudolf Adler si pro svůj náročný filmový projekt „Masky, šašci, démoni“ vybrali studnickou maškaru. V Košínově, Zalíbeném a ve Studnicích natáčeli v roce 2000 a 2001. Více než hodinový dokument uváděla opakovaně Česká televize.

Přes všechny úspěchy, lákavá pozvání a příznivá hodnocení zachovávají studniční organizátoři i aktéři věrnost tradičním masopustním zvykům, které zdělili po svých dědech a otcích. Zároveň předávají štafetu svým synům. Díky zmíněné kontinuitě budou ve Studnicích vostatky ještě dlouhá léta fenoménem, jakým byly v minulosti.

